

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII.

V Ljubljani v sredo 5. julia 1854.

List 53.

Od gnojenja s slamo.

Po poljskih pridigah prof. dr. Stöckhardt-a.

1. Gnojna moč slame v primeri z močjo živinskega gnoja.

Dozdej se je učilo in je tudi po skušnjah potrjeno veljalo, da živinski gnoj (blato in scavnica živine) je prav za prav tista stvar, ktera moč daje hlevnemu gnoju, in da blato in scavnica imate veliko več gnojne moči v sebi kakor slama.

Al — ni vse resnica, kar se v šolah uči, in tudi ni vse gotovo, kar za potrjeno skušnjo velja. Če jih sto v en rog trobi, jih trobi sto drugih za njimi, in tako pride marsiktera stvar v hvalo ali grajo, da se ne vé: zakaj. „Zakaj“ — to je tista velika beseda, ktera mora biti povsod poglavna podlaga vsaki vednosti; — „zakaj se to ali uno godí? to vediti loči umnega kmetovavca od rabotnega, in ta vednost je vogelni kamen srečnega gospodarstva. To znanstvo pa nam odpira kmetijska kemija, ktera prižiga kmetovavcem luč, da jim razsvetluje, kako se veže eno z drugim, drugo s tretjim itd.

Gnojenje s samo čisto slamo in pa nasprot gnojenje s samim čistim gnojem se je dosihmal še tako malo natanko poskušalo, da prav za gotovo ne moremo reči, kolikšno gnojno moč ima slama sama, kolikšno pa gnoj sam, le od gnojnice je potrjeno, da ima veliko rodovitnosti v sebi. Vendar smemo tiste skušnje, ki so dozdej znane od mnogoverstnega gnoja, namreč od takega, ki je imel veliko in od takega, ki je imel malo slame, od takega, ki je imel obilno živinskega blata in od takega, ki ga je imel premalo, — te skušnje, pravim, moramo primerjati, in če so si zlo enake, smemo potem reči, da imajo saj nekoliko veljavo. In zares se mnogoverstne te skušnje prav zlo vjemajo ena z drugo. Koppe, mož, čigar beseda ima o kmetijstvu veliko veljavo, pravi: „dober gnoj je le tisti, v katerem je živalski gnoj zmešan s slamo tako, da se je ona gnojnice skoz in skoz navzela“ — in Blok, ravno tako veljaven možak kmetijstva, govori: „če se preveč nastelja, nima gnoj prave moči, in tak gnoj, v katerem je stelje preveliko, ni kaj pravi gnoj več“. To, kar sta ta dva možaka rekla, poterdijo zdaj vsi djanski kmetovavci, in tudi kmetijska kemija mora reči: da je čez in čez resnično. Kdor hoče osnovo in napravo kake ure spoznati, jo mora razložiti in pregledati, kako se en del vjema z drugim, drugi s tretjim itd.; potem še le mu bo očitno, kako in zakaj da ura gré, ko je navita bila. Ravno taka je s tisto skrivno delavnišnico, v kateri se rast mnogoverstnega zelstva začne; tudi tega ne more nihče prav spoznati, kdor se z lučjo kmetijske kemije ni podal preiskavat obstojne dele rastlin, kako in zakaj rasejo, kaj se godí s parstjo, v kateri one sparstene, in kaj z gnojem, kadar sognije. Kakor je pri uri peró, ki spravi uro v ték in jo

v teku obderži, tako je v zemlji kemiška (ločivna in druživna) moč, ktera razdeva parst in gnoj, in ju tako pripravlja, da so rastlinam v živež (hrano) pripravne. Ta kemiška moč pa obstoji iz več združenih moči, izmed katerih pa ste dve naj imenitniši: namreč moč gnjilca (Stickstoff) in moč fosfora (Phosphor), — za to, kar bilko, perje in zeliše rastline sploh imenujemo, je gnjilec naj bolj potreben, za zerna pa fosfor.

Kemija uči in tudi kmetovavci to popolnoma poterdijo, da ravno teh dveh poglavitnih življev je v zemlji naj manj; lahko je tedaj zapopasti, da mora zemlja kmalo pomanjkanja terpeti na gnjilcu in fosforu, ako rastline leto na leto jemljejo ta dva življeja iz nje in se ji ne povračata spet z gnojenjem in vodo. (Dalje sledí.)

Kmetijske skušnje.

(Od krompirjeve bolezni) se nam iz Kastve na Primorskem piše sledeče: Angleška kmetijska skušnja zoper krompirjevo bolezen, ktero nam „Novice“ v 49. listu dne 21. tekočega mesca pripočajo, zna zares koristna biti. Kadar mi nemarnost težaka, miši ali kakošna druga nesreča versto posajenega krompirja predere, je moja stara navada, da si zeliše od bližnjega struka podgrebem, povalim, in s parstjo do verha dobro pokrijem: tako si praznino napolnem, in povaljena mi da lepega krompirja dosti. In resnično povém, da pri tako ravnem krompirju nisem do zdaj še nikdar gnjiline zapazil. Veliko pripomočkov zoper krompirjevo bolezen je marsikter gospodar do zdaj zabstonj poskušal! naj poskusi še to! Pri novih rečeh je povsod skušnje treba. Andrej Marotti.

(Čuda obilen pridelk velikega korenja). Kmetovavec Lerch na Badenskem je v lani $\frac{5}{4}$ orala s tim korenjem obsejal in ga 300 centov pridelal. Toliko se ne pridelala nobene reči. Krave so zeliše tega korenja kaj rade jéle in kaj dobro molzle po njem. Da bi se pač tudi naše skušnje tako dobro poterdile!

Pogled na obertnije.

Tkanstvo.

Tkanje je ena nar starejših iznajdb človeškega uma; bilo je namreč že pred vesoljnim potopom znano. Na Gerško je bilo vpeljano že leta 1558 pred Kristusovim rojstvom. Atene, glavno mesto, so ob vsih časih slovele zavolj ročnosti svojih prebivavcov v tkarij; obogateli so bili tudi po tej imenitni umetnii.

Sploh je bila tkarija poprej ena naj važniših rokotvornic, ker platno je neobhodno potrebno za vse ljudi, kar njih obleko zadeva, ali kar se tika različnih stvari, ktere se v pohišje potrebujejo.

Predivo za platno se, kakor je znano, iz lanénih steblic in od konopljik dobiva. Da pa leté se v predivo